

Taboř

1945 - V LETU JUNAKOV - 1965

SPOMINSKE SV. MAŠE OB 20-LETNICI POKOLJA

Društvo „TABOR“ po sklepu 8. rednega tabora sporoča, da se v teku tega leta darujejo svete maše za pokojne žrtve revolucije po vseh večjih krajih, kjer bivajo naši naseljenci.

Dne 20. junija bo sveto maša v Carapachayu.
Udeležba članov pri sv. maši je naša častna članska dolžnost.

Odbor

TABOR je vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor Združenih slovenskih protikomunistov. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. Urejuje uredniški odbor, odgovorni urednik: Adolf Škrjanc, za lastništvo: Ivan Korošec, upravnik: Vencelj Dolenc

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticomunists

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 851.546

NAROČNINA: Južna Amerika 300 pesov odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 2.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt šterling; evropske države 2 dolarja

Naročnino pošiljajte na naslov upravnika: Vencelj Dolenc, R. O. de Uruguay 2651, San Justo, Peia. de Buenos Aires, Argentina

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Peia. de Buenos Aires, Argentina

VSEBINA: Neugasljiva luč — Mesečni molitveni nameni za leto 1965 — Slovenija — množično grobišče — Zdravko Novak: Prva vaška straža? — Stane Pleško: V senci Dolomitov — Florijan Slak: „Perspektive“ in slovenski separatizem — Mnenja in vrenja — Lado Vovko — 50-letnik — Dr. Vekoslav Kisovec — 80-letnik — Iz društev — Za beležnico — Padli so za Boga, narod in domovino — Iz pisem — Na uredniški mizi — Tiskovni sklad

*Na boj za naroda svobodo,
da rod ves bo krepak!*

(Domobrankska pesem)

Nc. 7

BUENOS AIRES

1965

NEUGASLJIVA LUČ

Zapisali smo in smo prepričani: Domobranstvo v Vetrinju ni umrlo!

Z Vetrinjskega polja so demobranci odšli v slavo zgodovine. — Dvanajst tisočev naših mrtvih je dvanajst tisočev junakov za neizčrpno izročilo rodovom, ki prihajajo. Morebiti bodo njihovo poslanstvo do dna doumeli in povsem razumeli šele ti rodovi.

Mi vemo, da so padli, ker so bili v dobi največje zlobe najboljše, kar je naš narod dal kdajkoli iz davnine svoje žitnosti.

Za zgled vsemu svobodoljubnemu človeštvu so bili položeni na žrtvenik.

Za Boga — Narod — Domovino.

Tako so s svojim mučeniškim junaštvom dvignili na najvišji zgodovinski svetilnik te tri vrednote, da od tam žarko svetjo nam in zanamcem v bodočnost.

Zato bo Vetrinje ostalo samo opomin. Naša žalost se je že spremenila v ponos.

Zakaj žarka luč, ki so jo prižgali mrtvi junaki Rupnikovega slovenskega domobranstva v največji temi ne samo naše, ampak tudi svetovne zgodovine, ne ugasne več!

Ob njej se zbiramo vsi. K njej se zgrinjamo iz zmede naših političnih strasti. Prižgali smo jo na konici našega bojnega prapora, za katerim se že zgrinja naš mladi rod, da ga prevzame iz naših rok in ponese v bodočnost svobodne domovine.

Zato žarka luč, ki so jo prižgali mrtvi junaki slovenskega domobranstva, ne ugasne več.

Luč pa prihaja iz treh vrednot, ki so neusahljive:

Bog — Narod — Domovina.

Molitvena zveza za Slovensko domovino

MESEČNI MOLITVENI NAMENI ZA LETO 1965

Januar

Ob 20-letnici vetrinjske tragedije bomo mesec za mesecem v duhu obiskovali množična grobišča v Sloveniji in molili za povečanje naših mučencev, da bi oni pri Bogu dosegli rešitev naše domovine. Ta mesec se bomo spominjali domobranskih ranjencev, poklanih v Brezarjevem breznu.

Februar

Pri Radovljici je pokopanih okoli tisoč domobrancev. Molimo zanje ta mesec in priporočajmo jim zadevo edinosti med slovenskimi protikomunističnimi borci po svetu, da bi zaradi politike ne onečaščali njihovega spomina.

Marec

V knjigi „Vetrinjska tragedija“ je na strani 157 pregleden zemljevid Slovenije z množičnimi grobovi slovenskih mučencev. V bližini Slovenjega Gradca je označeno morišče za kakih tri sto komunističnih žrtev. Molimo zanje ta mesec in jim priporočajmo versko vzgojo slovenske mladine.

April

Pri Ljubniku je pokopanih okoli tisoč domobrancev. Molimo zanje in jim priporočajmo moralno vzgojo slovenske mladine doma in po svetu. Da bi ji grobi materializem in pohlep po uživanju ne uničil višjih idealov.

Maj

Pri Škofji Loki (Brezno) je pokopanih pet sto žrtev brezbožnega komunizma. Molimo zanje in prosimo jih, naj pri Mariji, Kraljici mučencev doseže milost, da se kmalu vrne v raj pod Triglavom, kraljestvo Njenega božjega Sina, kraljestvo pravice, ljubezni in svobode.

Junij

Ves mesec junij so umirali naši najboljši, zato bomo ta mesec še prav posebno molili zanje in v duhu obiskali največja grobišča na slovenski zemlji: v Kočevskem Rogu, ki hranijo okoli deset tisoč slovenskih mož in fantov. Prosimo jih, naj pri Bogu dosežejo, da bi se že enkrat ustavilo ono neusmiljeno uničevanje nerojenih slovenskih življenj.

Julij

„Kakor poročajo iz Iga pri Ljubljani, so v noči sv. Ane — 26. julija s kamioni pripeljali kakih šest sto domobrancev... Nekaj so jih pobili takoj za gradom v Iški vasi, druge pa odpeljali dalje proti Mokreu.“ Molimo za te mučence in priporočajmo jim spreobrnjenje slovenskih komunistov.

Avgust

Drugo največje množično grobišče slovenskih žrtev brezbožnega komunizma se nahaja blizu Celja pri Hudi Jami, okoli dva tisoč! Molimo zanje

in priporočajmo jim slovensko študirajočo mladino doma in po svetu, da se ne bi zastrupljala s „tujo učenostjo“.

September

Teharje, „kraj nesrečnega spomina“, je bilo prizorišče strašnega mučenja slovenske narodne vojske in tam v bližini se nahaja tudi manjše skupno grobišče. Molimo za te mučence in njih mučitelje, da bi v Sloveniji že skoraj končalo baleče mučenje slovenskega kmeta.

Oktober

Tudi okrog Trbovelj in Hrastnika je mnogo grobov slovenske mladosti. Molimo za vse te pomorjene in jim priporočajmo slovenske rudarje, da ne bi ginevali v bedi in krivicah, temveč mogli zaživeti človeku in kristjanom vredno življenje.

November

Blizu Novega mesta je pokopanih okrog tisoč domobrancev. Molimo zanje in priporočajmo jim to važno slovensko mesto, ki ga baje zadnje čase zelo potujčujejo „južni bratje“. Kdaj bo slovenski narod na svoji zemlji svoj gospod?

December

Tudi pri Krškem in Brežicah so množična grobišča slovenskih mučencev. Molimo zanje in prosimo jih, da bi Slovenija ne bila še naprej gospodarsko zapostavljena, ampak bi se razvijala v skladu s slovensko pridnostjo in varčnostjo, ne pa v zlorabljanju slovenskih žuljev in trpljenja.

Centrala Molitvene zveze

ZA ZGODOVINO

Slovenija – množično grobišče

Meseca maj in junij sta Slovenijo spremenila v množično grobišče. Poleg slovenske narodne vojske, ki je bila izročena partizanom od 27. do 31. maja 1945, so Angleži vrnili tudi ogromno število drugih protikomunističnih enot iz Jugoslavije. Vsem nam je poznana usoda skoro 12.000 naših borcev, malo pa je slovenski javnosti znano, koliko srbskih in hrvaških borcev je bilo tedaj vrnjenih in kakšna je bila njihova usoda. Da bo slika tistih dni bolj popolna, pogledajmo v statistiko, ki nam jo nudijo srbski in hrvaški pisci.

Ber. M. Karapandžić v svojem delu „Kočevje, Titov razjkraviji zločin“ navaja sledeče podatke: Poleg 12.000 slovenskih domobrancev je bilo v Kočevju okoli 30.000, v Kranju 2500, v št. Vidu (Toško čelo) 25.000, v in 2500 hrvaških domobranov.

Joseph Hecimović pa v svoji knjigi „In Tito's Death Marches and Extermination Camps“, navaja sledeče številke:

V Mariboru je bilo maja in junija 1945 pobitih okrog 40.000 Hrvatov, v Kočevju okoli 30.000, v Kranju 2500, v št. Vidu (Toško čelo) 25.000, v Podutiku 2000, v Hudi luknji 16.000, za Bežigradom 2000, pri Hrastniku 7000, Laško 3000, Rajhenburg 1000, Kostanjevica 7000, Črna 3000, Kamnik 1000. Po teh podatkih je torej bilo pobitih skoraj 140.000 Hrvatov v Sloveniji. Večina od teh so bili hrvaški ustaši, katere so britanske vojaške oblasti ustavile pri Pliberku in vrnile v Jugoslavijo.

Hecimović v svoji knjigi navaja, da je delegacija višjih britanskih oficirjev prišla tedaj v Pliberk in poveljstvu hrvaških enot sporočila odredbo maršala Alexandra. Povelje se je glasilo: „Vse hrvaške enote se morajo predati in se vrniti v Jugoslavijo.“ Britanska delegacija je sporočila Hrvatom, da so Britanci in jugoslovanska vlada sklenili dogovor, na podlagi katerega se bo s hrvaškimi vojnimi ujetniki ravnalo po določenih mednarodnega prava in bodo puščeni na svobodo, vsi civilisti pa bodo takoj izpuščeni na svoje domove. Nadalje je britanska delegacija izjavila: „V slučaju, da bi se Hrvati uprli, bodo britanski tanki in avioni odprli ogenj nanje!“

Iz gornjih podatkov, in podatkov o slovenskih žrtvah sledi, da je Slovenija v letu 1945 postala množično grobišče. Morda še nikdar popreje in verjetno nikdar več v zgodovini ne bo po slovenski zemlji preteklo toliko krvi kot tedaj.

Izročanje iz Koroške pa kaže še na eno dejstvo in to je, da so angleške vojaške oblasti ravnale z vsemi jugoslovanskimi enotami enako. Vse, kar ni bilo Titovega, se je smatralo za sovražnike in so jih vračali v dežele, odkoder so prišli.

Izjema je bila le ena. To je Ruski beli korpus, ki je pod poveljstvom generala Štefana prišel na Koroško. Ruski beli korpus je bil sestavljen iz prostovoljcev, ruskih starih emigrantov, in se je boril proti partizanom v Srbiji in na Hrvaškem. Medtem ko so Angleži vrnil Kozake in Vlasovce v Sovjetijo, so Ruski beli korpus pustili nedotaknjen. Poslali so ga v Kirchen na Gornjem Koroškem in ga tam celo nekaj časa za silo oborožili (s tristo puškami) za stražarsko službo. Orožje so jim ponovno odvzeli junija 1945 in jih kot vojne ujetnike poslali na delo.

SLOVENSKI DOMOBRANCI NISO BILI SAMO SLUČAJNA PROTIKOMUNISTIČNA OBOROŽENA SILA! NASTALI SO V NAJTEŽJI DOBI NAŠE ZGODOVINE, DA SE OB NJIH ZGLEDU ZDRUŽIMO ZA BODOČNOST OB VEČNIH VREDNOTAH NAŠE ŽITNOSTI IN RASTI: BOG — NAROD DOMOVINA!

Prva vaška straža?

Predavanje pri DSPB TABOR v Clevelandu 23. 1. 1965

To je naslov današnjega predavanja. Na koncu naslova sem postavil vprašaj, ker je mogoče, da je kje pred to vaško stražo, ki jo bom v tem predavanju opisal, bila ustanovljena še kaka druga vaška straža. Doslej smo imeli za prvo vaško stražo tisto, ki je bila ustanovljena leta 1942 pri št. Joštu nad Vrhniko.

Zgodba vaške straže, ki jo bom opisal, se je dogodila v Križah pri Tržiču na Gorenjskem. Na tej občini sem bil namreč v času razpada Jugoslavije zaposlen kot občinski tajnik.

Dogodki pomladi leta 1941.

Na praznik Marijinega Oznanenja 25. marca 1941 je Jugoslavija pristopila k osi Rim-Berlin. To pogodbo so članice osi podpisovale v Monakovem. Monakovem.

Dva dni kasneje, 27. marca 1941, pa je v Beogradu general Simović izvršil puč pod geslom: „Bolje rat, nego pakt“. Puč se je posrečil in generali so prevzeli vladu. Na prestol so postavili mladoletnega kralja Petra II. Takoj po puču pa se je izvršila tajna mobilizacija vse jugoslovanske vojske, ki je bila končana v prvih dneh meseca aprila 1941.

Nemčija napade Jugoslavijo.

Na cvetno nedeljo, 6. aprila 1941, je bil krasen pomladanski dan. Z ženo sva šla peš iz Križ na Brezje. Nič dobrega si nisem obetal, zato sem hotel še enkrat na Brezje. Pa je bilo res to romanje moje zadnje romanje na Brezje. Ko sem klečal pri obhajilni mizi, je poleg mene pokleknil neki čevljar iz Križ (v Križah je bilo namreč veliko čevljarjev) in mi zašepetal na uho: „Gospod tajnik, vojska se je pričela; Nemci so napadli Ljubljano!“

S tem je bilo seveda moje pobožnosti hitro konec. Z ženo sva se takoj odpravila nazaj v Križe. Župan in odborniki so me nestrpno pričakovali pred občinsko pisarno. Niti domov nisem utegnil iti, takoj smo se zbrali v pisarni. Vsi so bili v skrbeh, ker nihče ni vedel, kje sem.

Dobili smo še nekaj pozivov; tako da je odšlo na vojsko vse, kar je bilo sposobnega. Dali smo pa zlasti veliko konj in volov.

Po napadu na Ljubljano in druga jugoslovanska mesta, je nemški radio v Grazu neprestano pozival v slovenščini in hrvaščini, naj Slovenci in Hrvatje položijo orožje.

Na ljubeljskem prelazu je dva dni neprestano pokalo. Vojaštvo pa se je pomikalo proti Dolenjski, ker so hoteli postaviti pri Kolpi prvo vojno

črto. Z Gorenjske je odšlo vse orožništvo, finančni stražniki in razni posamezniki, ki so bili v državni službi. Zaprli so tudi poštne urade. Edino vlak je še vozil.

Razpad vojske in Jugoslavije.

Dne 8. aprila 1941 so Hrvatje položili orožje in dobili svojo „slobodno“ Hrvatsko. Tako smo bili razdeljeni na tri dele: Hrvatje na sredini, na jugu Srbi, na severu pa Slovenci. Jugoslavije je bilo konec.

Ker je bilo vojaštvo pomešano, so Srbi vsakega, ki je hotel zapustiti vojsko, smatrali za ubežnika in so jih mnogo postrelili. Komande ni bilo nobene. Niti častniki niso vedeli, kako ravnati in kaj početi, ker ni bilo od nikoder nobene komande in nobenega povelja. Vojaštvo se je razhajalo in slovenski vojaki so se morali skrivati pred Srbi, da jih ne bi postrelili. Skrivali so se po gozdovih in ponoči bližali vasem ter prosili za civilno obleko, da bi tako mogli srečno priti nazaj domov. V Križe so se vračali na Veliko soboto in Veliko nedeljo — vsi trudni, razcapani in do kraja razočarani.

Srbski vojaki pa, ki so se vračali iz Ljubelja in drugih postojank, so po vsej gorenjski razstreljevali mostove, požigali skladišča, da bi delali sovražniku čim več zaprek in škode.

Brezvladje.

Po zlomu jugoslovanske vojske je zavladovalo brezvladje.

Bil je res žalosten tisti Veliki teden leta 1941. Pomlad je bila tu, a ni bilo ne moških pri hiši, ne živine. Delal ni nihče nič. Preje je bilo slišati iz vsake hiše nabijanje čevljarjev, sedaj je pa vse utihnilo. Ljudje so se zbirali v gručah in se spraševali, kaj bo.

Ljudje so prihajali na občino po informacije: kje so naši možje in fantje, kje je naša živina? Nismo jim mogli odgovoriti.

Občinski uslužbenci smo se z županom vred držali v občinski pisarni, ki je bila v novem Prosvetnem domu sredi vasi. Pričakovali smo navodil iz okrajnega glavarstva v Kranju. Res je dospela brzojavka. Mislim, da je bilo v sredo 9. aprila dopoldne. Kdo jo je prinesel, se ne spominjam. Nekam nervozno jo je župan odprl in bral:

„Županu občine Križe!

Poskrbite, da bo ves vojni mobilizacijski material uničen. Uničite tudi vse orožje, da ne pride sovražniku v roke! Okrajni glavar Vidic.“

Županu sem dejal, da bomo mobilizacijski material uničili, ne pa orožja. Župan pa je bil mnenja, da naj tudi orožje uničimo. Povedal sem mu svoje mnenje, da ga bomo morda še rabili in da ga pozneje lahko uničimo. Z menoj se ni strinjal, ugovarjal pa tudi ni. Opozoril sem ga, če je kaj opazil, kako se komunisti že kake tri dni gibajo in kako so aktivni.

Med tem razgovorom je nekdo potrkal. Odprem vrata. V pisarno stopi fant kakih štirinajst let. Ves je bil zasopel. Z županom sva ga začudeno gledala. „Kaj pa ti, ali se ti je kaj pripetilo?“ ga vpraša župan.

Ob prihodu na mogočen protikomunistični tabor v D. M. v Polju je presidenta pozdravila tudi mala Magda Novakova. Ko so se ji verzi zatakneli, jo je dedek prezident mehko poljubil na čelo, in zadrega je bila rešena...

Odkimal je. Ponudil sem mu stol. Nisem si mogel razlagati, kaj ga je prineslo v pisarno.

Čez čas je pa le izdaval iz sebe: „Gospod župan, mama so rekli, da se skrijte.“

„Zakaj pa?“

„So rekli, da Vas bodo komunisti.“

„Čigav pa si?“

Fant je povedal.

Njegov oče je bil čevljar, ki je imel hišo na Gornjem Veternem. Pri njem so se zbirali komunisti in tudi sam je bil komunist. Bil je majhne postave, živih oči in zvit kot kozji rog. Tam so se zbrali komunisti in delali načrt za napad. Žena jih je slišala in poslala fanta v Križe.

„Reci mami, da se gospod župan lepo zahvali. Sedaj pa nikar ne teci, da se zopet ne upehaš.“

Dejal je „Zbogom“ in šel.

„Ali se imate kam skriti, gospod župan?“

„Doma ne ostanem. Z vso družino pojdem na Trstenik, kjer imam sorodnike, tam me ne bodo iskali.“

„Kaj pa občina? Okrajno glavarstvo je odpovedalo. Nekdo je prišel iz Kranja in povedal, da glavar Vidic išče voznika, ki bi ga potegnili v Ljubljano.“

„Veste kaj, gospod tajnik, jaz sem še vedno župan; nihče me ni te dolžnosti razrešil. Zaupam Vam in Vam vpričo vseh, ki so tukaj, dajem v oskrbo vso občino, dokler se razmere na kak način ne uredijo. Ukrenite vse, kar se Vam zdi potrebno. Rabite občinsko štampiljko in se podpisujte: Po naročilu župana.“

Župan je še naročil slugi, naj pokliče obč. odbornika, ki je stanoval v Križah, s prošnjo, da pripelje mali tovorni avtomobil. Kmalu sta se oba vrnila. Odprli smo veliko, z železjem obito skrinjo, v kateri je bil mobilizacijski material. Vse smo zložili iz skrinje in odvili velike vijake, kajti skrinja je morala biti pritrjena na tleh, da je ne bi kdo ukradel. Taki so bili vojni predpisi. Nato smo vse zložili nazaj in skrinjo odnesli na avtomobil. Vsi trije smo se odpeljali na županov dom v Senično. Ker je imela županova žena ravno pripravljeno grmado za peko, smo prinesli skrinjo v vežo in iz nje metali nekaj tako skrbno varovani mobilizacijski material na grmado. Vmes je pa gospod župan pripovedoval obč. odborniku, kaj se je pravkar dogodilo v obč. pisarni. Ko so vsi tisti papirji zgoreli, sva se z Jožom vrnila v Križe.

Vaška straža.

Ko sem se vrnil v občinsko pisarno, nisem smel kar nič izgubljeni časa. Slugi sem hitro razložil svoj načrt, da bomo ustanovili vaško stražo, dokler ne pridejo Nemci ali kaka druga oblast.

Najprej sva naredila seznam vseh, ki sem jih iz vse občine hotel povabiti na razgovor in jim razložiti, kakšna je situacija. Nato sem napisal vabila. Med tem sem poslal slugo po Alfreda Primožiča, ki je bil rezervni oficir, pa ga niso klicali v vojsko, ker je bil osumljen, da je kulturbundovec. Preje kot sem si mislil, se je pokazal v obč. pisarni. Razložil sem mu položaj in mu naročil, da mu poskrbim še dva vojaka, da bo šel po hišah, ker so se nekateri vojaki že vrnil in s seboj prinesli orožje. Malo kislo se je držal, ugovarjal pa ni. Rekel sem mu, da se lahko napravi v oficirsko uniformo, če hoče, da mu bo služba lažja. Dal sem mu seznam domov, kjer naj se oglasi. Nato je odšel.

Ko so bila vabila gotova, je odhitel sluga jadrno s kolesom po občini. Medtem smo z občinskim cestarjem in še dvema mladima fantoma, ki sta bila uradnika na občini, odprli omaro z orožjem in vseh šest pušk položili na mizo, omaro pa odnesli v dvorano Prosvetnega doma.

Sredi popoldneva se je Alfred že vrnil s „patrole“ in prinesel mitraljez, nekaj pušk, nabojev in ročnih granat, tistih „tanasekanih“. Vse smo znosili v dvorano.

Še pred mrakom so že prihajali možje, večina z orožjem. Več kot poziv je opravil sluga, ki je razložil, za kaj gre. Ko je bila večina zbrana,

sem jim na kratko povedal, za kaj gre in predlagal, da ustanovimo „vaško stražo“, dokler se razmere ne uredijo. Vsi so bili za to.

Pogovorili smo se, kam bo kdo šel in v kateri zameni. Vsaka patrola je morala ostati zunaj po dve uri in je vsebovala dva moža. Ko se je pričela noč, je odšla prva skupina mož na teren: dva proti Pristavi, dva proti Retnjam, dva proti Seničnem in dva proti Sebenjam. Ostali smo pa sedeli po gručah v dvorani in se razgovarjali o tekočih dogodkih.

Vsak je vedel povedati svoje: nekdo je pripovedoval, kako je neki srbski vojak jokal, ko je moral zapustiti svoj položaj na Ljubelju; drugi je pripovedoval, da je bil poleg, ko so srbski oficirji pognali v zrak železobetonski most čez Savo v Kranju; in zopet drugi, kako kmetje hite proti Kranju, da bi dobili nazaj svoje konje.

Ob desetih se je prva patrola vrnila: „Takega miru še ni bilo v Križah, kot je danes“, je nekdo pripovedoval.

Vsa „vojska“ je bila dobro razpoložena. Ko so se vrnili oni opolnoči in drugi odšli, sem se umaknil v obč. pisarno, kjer smo imeli divan, in se malo vlegel. Spati dosti nisem mogel. Živci so ta dan preveč trpeli in se nisem mogel umiriti.

Ob prvi zori se je zadnja patrola vrnila.

Tudi čez dan je bilo dovolj dela.

V tistih dneh ljudje niso nič delali. Čevljarške delavnice so utihnile, delo na polju je sicer klicalo, a ni bilo ne mož ne živine. Ljudje so postajali okoli cerkve, Prosvetnega doma in obč. pisarne.

Najprej sem dal slugi razglas, da smo ustanovili „vaško stražo“, ki bo od mraka do zore varovala mir in red v občini, dokler ne pride nova oblast. Policijska ura velja od mraka do zore in kogar bo patrola zasledila v tem času na cesti ali zunaj hiše, bo nanj brez nadaljnega streljala.

Nadalje sem razglasil, da imamo v občinskem skladišču dva vagona koruze, ki jo bomo vsem, ki nimajo svojega pridelka, razdelili brezplačno po 20 kg na osebo. Občinsko pisarno sem zaklenil in prenesel uradovanje kar v skladišče v staro župnišče, kjer smo imeli koruzo. Ljudje so prihajali: občinski sluga in cestar sta pa tehtala in nakladala koruzo.

Zvečer so pa možje in fantje, ki so ostali doma in niso bili poklicani v vojsko, zopet napolnili dvorano. Za poveljnika sem postavil že prej imenovanega Alfreda Primožiča. V mraku so patrole zopet odhajale. Niso pa korakale samo po cestah, ampak so pogledale tudi okoli hiš in gospodarskih poslopj, da ne bi kdo kje iz hudobije podtaknil ognja.

To je trajalo ves teden. Ljudje so ponoči ostajali doma; gostilne so zapirali že z mrakom. Ljudje so mirno spali in se oddahnili. Ko smo pa nekega dne opazili prvo nemško vojaško patrolo iz Tržiča in prvo orožniško z Golnika, smo vedeli, da mi lahko našo „kasarno“ zapremo. Vsak je vzel svoje orožje in „vojska“ se je razšla.

Ko so Nemci že močno gospodarili po Trziču in okolici in smo na našo „vaško stražo“ pozabili, sem prejel poziv nemškega poveljstva v Trziču, da se tam oglasim. Vabilo sem pokazal novemu županu in šel. Na nemškem poveljstvu so me pa na kratko prijeli, da zabavljam čez Nemce. Zahteval sem pojasnilo in povedali so mi, da sem neki ženski dejal, da naj ne hodi po hrano v Trzič, ker Nemci sami nimajo kaj jesti. Takoj sem vedel, od kod to prihaja. Nemci so namreč razglasili, da vsakdo, ki nima hrane, to lahko dobi v skladišču v Trziču, ako prinese potrdilo župana. Tako je prišla na občino sestra največjega križkega komunista, ki je bila poročena na kmetiji, in zahtevala, da ji dam potrdilo za hrano. Ker so sami prodajali poljske prideinke, živino in mleko, ji takega potrdila nisem hotel izstaviti. Šla je v Trzič in me tam ovadila. Nemcem sem razložil vso zgodbo o naši vaški straži in komunistih in kdo me je ovadil. Verjeli so mi in me brez nadaljnega izpustili.

Stane Pleško

V SENCI DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

Koglarjevi so brez jedi in spanja objokani tavalili sem in tja, da bi o fantu zvedeli vsaj besedo. Želeli so samo eno: da ga le ne bi ubili! Drugo jih ni skrbelo, ker so vedeli, da se bo tovarišije otepel, kakor hitro se bo mogel. Ljudje pa so že znali računati s tistimi dnevi in so brž presodili: nič več ga ne bo nazaj. Tudi ta je moral pasti za „svobodo“.

Proti temu je bilo treba nekaj storiti. Logarjev in Gorjanc sta bila na trnju. Nekaj dni sta v strahu, da bi se z besedo kako ne izdala, molčala kot bebca.

Čez dva dni je Gorjanc, kateri z navadnimi kmeti, ki so bili vsi zakopani v grunt in delo, zadnje čase sploh ni govoril, nepričakovano prišel h Koglarju.

„Skrivaj sem prišel, da bi me kdo ne videl,“ je hinavsko začel in takoj spomnil na Andreja.

Koglarica je butnila v neugnan jok. „Ubili so ga, joj, ubili so ga!“ je tulila, kot da bi se ji zbledlo.

„Da se ne boš tako gnala — zato sem prišel...“ je klepetičljivi gostilničar in tepo gledal v mrak skozi okno.

Njen jok ga ni prav nič ganil. Zaradi lepšega je potegnil roko čez oči, da je skrnil svojo narejenost, potem pa nadaljeval:

„Andrej je živ. Včeraj sem ga videl na podpeškem mostu, ko je vesel šel s partizani na Dolenjsko. Govoril sem z njim. Lahki so ga zgrabili na koncu našega vrta ter ga gnali v zapor zaradi kršenja policijske ure. Pred postojanko so jih obstopili partizani, jih razorožili, Andrej pa je ves srečen odšel z njimi. Tako je... Tega pa nikar nikomur ne pravi, da ne bodo prišli, vas vse skupaj odvlekli v internacijo, dom pa zažgali.“

Po teh besedah je odšel, kakor da bi ga nekdo potegnil v temo. Kmetica je utihnila; ni pa mogla verjeti te čudne zgodbe.

Drugi dan se je isto razvedelo tudi po vasi. Jeza ljudi se je preobesila in udarila po tujih vojakihi.

To je spet izkoristil Logarjev.

„Zdaj je čas, dokler vre!“ je prepričeval Gorjanca in druge svoje zaupnike. „Pripraviti je treba fante na upor. Tako jim zadržimo zanke, da se ne bodo več rešili iz njih. Najprej mlade fante, posebno študente in delavce; — ti naj bodo jedro. Kmetje pridejo na vrsto pozneje.“

Tako je obveljalo. Popoldne so se po bližnjih vaseh že raztepli neznanci in nagovarjali fante na sestanek pod košato smreko sredi polja. „Kdo ne pride, je izdajalec in sovražnik našega ljudstva!“ so grozili, ko so se odpravljali naprej.

*

S prvim mrakom so začeli odhajati na določeno mesto; precej daleč od vasi. Pot čez železnico je bila najbolj nevarna. Od vseh strani so prihajali, tihi in zamišljeni, kot da se jih drži pečat sramote. Niso prišli samo iz Šmartne in Radne; še več jih je bilo iz Brezovice in Kozarij.

Kot Turki so sedeli po travi v velikem krogu okrog samotnega drevesa, za katerega so vedele vse bližnje vasi. Nestrpno so čakali, kaj bo. Bilo je vidno, da se res pripravlja nekaj velikega. Kaditi ni smel nihče, da jih od železnice ne bi opazile italijanske straže.

Za govorjenje ni bilo nikomur. Večina je bila le radovedna, kdo bo pri celi stvari imel največ besede.

Čisto blizu drevesa so sedeli brezoviški študentje: Jakčev, Novakova dva in Bertovi trije. Med njimi je bil tudi Andrejčev Vinko. Zraven je bilo nekaj kmetov, ki v svoji navdušenosti niso smeli ničesar zamuditi.

Ko se je dodobra stemnilo, so se pod drevesom znašli trije moški. Tako skrivaj so se prislunili, da je marsikdo mislil, da so se spustili kar po deblu. Vsem poznani zavarovalninski agent Velkavrh z Vrhovcev je med fante hitro natrosil „Slovenskega poročevalca“, potem pa počepnil v bližino študentov in napel ušesa.

Gorjanc je navdušeno hodil sem in tja, pogledal tega in onega, obenem pa poslušal, če bo kdo rekel kaj proti. Logarjev je stopil na preperelo tnalno pod drevesom in predstavil tovariša „Krištofa“, ki je že stal poleg njega in se delal na moč važnega.

„Tovariši!“ se je oglasil neznanec z nekaj kolebavim glasom. „Zbrali smo se, da se odločimo za svobodo. Sami ste pričë; pred vašimi očmi se gode čudne, zverinske reči. Okupator je odgnal župnika, izgnil je Sojar, pred nekaj dnevi spet Koglarjev... Vprašam vas: ali naj čakamo, da nas pobijejo vse? Ne! Okupator mora z naše zemlje! Zato vas pozivam na upor proti tujcu. Jutri zvečer vsi v Ključ, kjer je naša svobodna republika. Od tam bomo udarili po tiranu in po... domačih izdajalcih...“

Smrt fašizmu — Svobodo narodu!“

Po travi je završalo in zastokalo, kot da bi se v gori prebudil kralj Matjaž. Glave so se zganile. Tu in tam se je utrgal nerazločen šepet, kakor da je nočni veter potegnil preko trav in jih zamajal.

Govornik se je umaknil. Na njegovo mesto je stopil Logarjev in skušal popraviti, kar je prejšnji premalo poudaril. Najbolj se je znesel nad Italijani, ki odganjajo najbolj zavedne ljudi.

„Logarjev — pa proti polentarjem... to pa ne gre skupaj!“ je Tomažin šepnil sosedu na uho.

„Tiho bodi, Janez! Če ne, ti bodo vtaknili petelina v streho, da boš zgorel ti, baba in otroci; pa nihče ne bo zvedel, kdo je zakuril,“ ga je zavrnil in ustrašil Gorjup.

Logarjev je kar naprej govoril. Takoj se je videlo, da on vso stvar vleče naprej in da je oni gost prišel samo zato, ker se sam ni upal s takim pozivom treščiti v domače ljudi.

Iz množice se je ta in oni oglasil z vprašanjem. Logarjev je podrobno učil, kako lahko že podnevi odidejo v gozd; z lopatami, motikami ali kosami na ramah, da ne bo prav nič sumljivo.

„Za kaj se bomo pa topli?“ je vstal Ahec, ki se je edini upal povedati, da takale rabuka kmečkemu človeku ni posebno pri srcu.

„Tovariš je že povedal, da za svobodo,“ je jezno planil Logarjev, da bi hitro pogasil iskro nevolje, dokler še kdo drugi ne zine kakšne vroče. Jezil se je, zakaj niso kmetom prepovedali priti sem, a zdaj je bilo, kar je bilo.

„Kaj bo pa potem?“ je vprašal nekdo drugi.

„Potem bo svobode za vse: vsi bomo enaki, bogatinov ne bo več, zemljo bo imel tisti, ki jo obdeluje,“ je po ljubljansko poudaril „Krištof“. Ni mislil, da bo kdo razumel, kaj to pomeni in se zaletel v njegov nauk.

„Kaj? Da bi se zato tepel, da bom potem ob vse, kar sem v življenju prigaral? Tega pa ne!“ je bil nejevoljen Ahec, grdo pljunil in se izgubil v temo.

Nekateri so mu dali prav in so jo takoj ubrali za njim. Ni jim bilo za družbo, ki jih je prišla navduševati, naj puste dom in gredo v grmovje. „Hrib je samo za zajca; pa še ta pozimi rad pride h kozolcu,“ je nekdo ošvrknil za slovo.

Med drugimi se je sprožilo.

„S tisto enakostjo bo težko kaj. O njej sem veliko slišal v Rusiji kot ujetnik po vojni, pa vam povem, da se od nje ni nobeden zredil. Ta stvar ni za kmeta.“ Tako je povedal Boštjan, ki se ni nikogar bal.

Od vseh strani so se ozrli vanj kmetje; stari in mladi. Boštjanova beseda jim je pomenila več kot vse novotarije, katere so oznanjali oni pod smreko.

Logarjev je uvidel, da pri trdih kmečkih glavah ne bo šlo lahko. Vse preveč so pritrjevali raznim ugovorom, na pozive tovariša Krištofa in njegove pa še zinili niso. Vedel je, da mislijo po svoje in bodo tudi naredili po svoje.

Čeprav je postal živčen, se z njimi ni hotel spustiti v besedno vojno. Zato je s komolcem dregnil Krištofa, naj jim on odgovori.

„O teh stvareh bomo govorili, ko bomo imeli svobodo in bo vsak lahko povedal, kar misli. Svobode nam je treba; zanjo bo treba tudi žrtev... za svobodo se ne smemo bati ne tujca ne domačih fašistov...“

(Sledi)

RAZLIČNI POGLEDI

Florijan Slak

„Perspektive“ in slovenski separatizem

Separatistov imamo vseh mogočih vrst, v vseh narodih. Človek bi mislil, da po prihodu v Kanado ne bomo našli tega gibanja. Zmotili smo se! Tudi tukaj ga imamo v francosko govorečem delu velike dežele. Imajo vsaj na papirju — reci in piši — svojo Osvobodilno fronto (F. L. Q.). Pred leti se je začela udeleževati s svojo običajno navado: nastavljanje peklenjskih strojev, pri čemer je bilo nekaj žrtev; med njimi narednik kanadske vojske, ekspert pri demontiranju eksploziva — protikomunistični begunec Walter Reja, po poreklu Latvijec. Oblast pa je kmalu naredila red. Prijela je voditelje, katerih vodja je bil univerzitetni študent iz Belgije, ki se je svojega posla učil v rdeči Kubi.

Tudi v domovini, kjer vlada že 20 let komunizem — ki pa ima tudi svoje separatiste — se je ponovno pojavil slovenski separatizem pri študirajoči komunistični mladini. Ta mladina je prišla tako daleč, da je izdajala svojo revijo „Perspektive“, kjer je dala duška svojim čutom po svobodi; da je treba odgrniti zastor preteklosti in vanjo pogledati stvarno.

Čisto jasno: **mladina hoče videti preteklost v objektivni luči**. Poznati hoče delo svojih očetov, njih zgodovino, ki je zacementirana z molkom, njih uspehe in njih gramoto. Ni ona ustvarjala sedanjosti. Čiste so njene roke pri vsem tem, kar se je tedaj zgodilo; zato hoče vedeti vse.

Ni pa samo vzrok iskanja preteklosti, temveč pogled v preteklost, v kateri so skriti vzroki, zakaj in kako so prišli njihovi očetje do tako visokih položajev v družbi. Eden izmed teh pa je tudi — slovenski separatizem.

V emigraciji kaj radi „pozabljamó“, da je prav **slovenski separatizem** v začetkih komunistične revolucije v domovini igral zelo močno vlogo in da je bil prav on tisti steber, na katerem se je komunistični partiji in njeni „Osvobodilni fronti“ posrečilo, da je vzdržala v najbolj kritičnem trenutku od ustanovitve.

Tu ni govora o programu komunistične partije ali njene „Osvobodilne fronte“, ki ga pišejo po revoluciji, katerega pa velika večina njihovih simpatizerjev in koristnih budal (zadnji izraz je iz komunističnega slovarja, ki so ga uporabljali za tiste, ki so jim služili, potem pa mnoge med njimi likvidirali) še danes ne pozna. Tu je govora o tem, kar so tedaj propagirali, ali z drugo besedo: s katerim so nam umivali možgane (brain washing).

Vsi, ki smo živeli na „osvojenem ozemlju“, imamo še dobro v spominu partizanske propagandiste, ki so bili zelo sposobni študentje in izobraženci. Vedno in povsod so nastopali kot Slovenci. Nosili so triglavke s slovensko zastavico in rdečo peterokraško zvezdo v sredini, dočim so v svojih povorkah nosili SAMO SLOVENSKO ZASTAVO BREZ RDEČE ZVEZDE. Imenovali so se: **Slovenska partizanska vojska, Slovenska narodna osvobodilna fronta** itd. itd. Nobenega govora ni bilo o jugoslovanski ljudski armiji, ki je sledila pozneje. Nasprotno: **Zavzemali so protijugoslovansko stališče.**

Res pa je, da so se po porodnih bolečinah začele čistke vzporedno s partijsko disciplino in da so začeli dezertirati navdušeni O.F.-arji iz njihovih vrst ob spoznanju, da so nasledili odlično pripravljenemu načrtu. Žal je tedaj komunistično seme že vzkalilo, protikomunističen tabor pa je bil ob žetvi brez delavcev, brez propagandistov, ki bi šli na teren, da uničijo pravkar vzkaljeno seme. Kar se je tedaj dogajalo v Ljubljani, o tem na deželi nismo ničesar vedeli, kakor v Ljubljani niso vedeli mnogo o podeželju.

Slovenski separatizem je bil osnova, na katero so stavili komunisti in — **zmagali!** To danes ni nič novega. Mnogo primerov je v svetu, ki to samo potrjuje. Tudi mlada inteligenca v domovini se dobro zaveda tega dejstva. Zaveda pa se tudi, da bo treba po končanih študijah v borbo za kruh in položaje. Če so njihovi očetje stavili na slovenski separatizem ob pravem trenutku, zakaj ne bi še oni? Končno so lepo zveneči programi kakor roke hipnotizerja...

Več svobode! Dvostrankarski sistem, pogled v temno preteklost itd., to bo potegnilo vse tisto, kar je proti vladajoči kliki, in končno morda še v emigraciji našlo podporo, kakor so jo našli njihovi očetje pri graditvi komunizma. Razumeti moramo, da se vsak še tako oster kamen s časom

obrusi; zakaj se ne bi komunizem, vsaj za njihove otroke? Opozicija je mrtva! Emigracija minirana! Pot v predrevolucionarni sistem zasuta z goru kamenja. Če je še kdo, ki bi fantaziral, da bo kdaj „vladal“ v domovini, bo moral najti kaj boljšega, kot je sedaj oziroma je nekoč bilo!

Trditi, da je ta pojav v domovini nekaj novega, je smešno. To je samo staro geslo, ki je ob različnih trenutkih novo, zato pa vedno privlačno. V kolikor pa je za narod kot tak koristno, pa se je že in se še bo pokazalo.

Če pri tem nekateri vodilni komunisti molče, je znak, da njihov zadržani slovenski separatizem iz let revolucije še ni ugasnil, ampak da je dobil samo novo obliko v prepovedanih „Perspektivah“. Tudi zapor urednika ne bo uničil ideje; samo pognal jo bo v podzemlje, da bo v odločilnem trenutku zopet pognala svoj sad. Kakšen bo? Upajmo, da bo pravi!

MNENJA IN VRENJA

KAREL MAUSER: LJUDJE POD BIČEM — II. DEL

Založila in izdala kot svojo 57. publikacijo Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu, 1964, str. 243

Zaradi strogo začrtane smeri in zaradi obsega lista, „TABOR“ nima namena objavljati strokovne in znanstvene kritike vseh tistih del, ki med nami v okviru te ali one založbe izidejo, ampak bo obravnaval — sprejemal ali zavračal — samo tista dela, ki spadajo v njegov določeni delokrog: naša borba proti komunizmu v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti; naše ohranjanje spomina na vse pobite sestre in brate; naše ustvarjanje nove svobode nam in narodu. („Tabor“, št. 5, 1964.)

Karel Mauser je — najbrž ne samo v zamejstvu — nedvomno eden izmed najbolj plodovitih oblikovalcev naše besede. Pri tem ne mislimo samo na njegovo književniško izživljanje. Najdemo ga povsod, kjer naš ideološki zdomec v zamejstvu bere ali posluša slovensko besedo.

Kakor je Mauserju, kot človeku in narodnjaku, to poleg težkega dela za številno družino v tovarni svedrov samo v veliko priznanje, ki nima cene, tako ne moremo tajiti, da zaradi tolikšne vsestranskosti hudo trpi njegovo pisateljsko izživljanje na trdnosti in kvaliteti, za katero ima Mauser sicer vse predpogoje. Mislimo, da je samo to krivo, če ga strokovna kritika nikakor noče dvigniti iznad vrednotenja plodnega ljudskega pripovednika večerniške ravni. Za Mauserja pisatelja bi bilo sila dobro, če bi znal včasih reči „ne“, in se ne pustil vpregati predvsem v vozove, ki so samo v oviro njegovim umetniškim poletom.

Ni naš namen postavljati na tehtnico vzdržljivost in upravičenost Mauserjeve ocene spričo produkcije, ki jo ista strokovna kritika predstavlja kot edino kvalitetno. To bo dokončno izravnala zgodovina slovenskega književništva teh desetletij po vojni.

Nas zanima Mauserjeva povest v treh delih „Ljudje pod bičem“, s katere drugim delom nam je sedaj postregla SKA. To pa predvsem zaradi tega, ker nam je bila predstavljena kot veliki tekst naše medvojne tematike, in ker jo je pisec posvetil „svojim mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajseto obletnico“ (1943—1963). S tem nas namreč upravičuje za izraz našega mnenja.

Nismo se spustili v oceno prvega dela, ker nismo hoteli prejudicirati, dasi je že tam pisec, ki se je sam udeležil turjaških borb 1943. leta, pustil velikansko praznino neodgovorjenega vprašanja: Kaj je posvetil svojim mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajseto obletnico?

S tem večjim zanimanjem smo pričakovali drugega dela, čeprav smo si težko predstavljali, kako bo z retrospektivno tehniko obdelal tisto tragično dobo slovenske zgodovine, potem ko je s prvim delom že prekoračil čas revolucije?

Sedaj nam je resnično žal, da Mauserjeve povesti z našega stališča nismo zavrnili že ob izidu prvega dela.

Kajpak nimamo pravice piscu predpisovati nikakšne tematike ali celo okolja, v katero naj bi postavil svoj umetniški izraz. To je povsem njegova, do skrajnosti intimna zadeva! — Tada, če nam je delo bilo predstavljeno kot veliki tekst naše medvojne dobe in če pisatelj sam postavi na čelo posvetilo, ki dirne naša čustva, ker smo po vsem svetu raztreseno seme idejne veličastnosti, za katere čistočo in vzvišenost so padli naši najboljši, potem imamo pravico vprašati: Kje je v Mauserjevi povesti ostalo vse to? S čim je Mauser to opravičil?

Nismo za črno-belo packanje! Najmanj v našem leposlovstvu! — Tada resnično hudo obžalovanja vredno in tragično je, da spričo neskončne poplave komunističnega propagandno usmerjenega obdelovanja naše medvojne tematike naš najbolj plodni pisec, bivši turjaški borec in zelo aktivni delavec v naših idejno jasno opredeljenih zamejskih organizacijah v vsej najbolj slavni in junaški dobi ni našel za svojo povest drugih junakov kot idejno omleden učiteljski par, ki ga šele udarci na lastnih plečih počasi, zela počasi oddaljujejo od krvave komunistične prevare!

Če torej veliki tekst ne pomeni samo velikega števila stavljenih vrstic, potem je Mauserjeva povest zelo, zelo daleč od tega, da bi bila reprezentativno delo naše velike dobe. To po dveh poznanih delih povesti lahko že mirne duše zapišemo. Predvsem tudi zato, ker je drugi del izgubil že vsak stik z idejnim bogastvom naše medvojne dejavnosti in se očitno opaja samo

ob užaljenem pseudo-konvertitstvu, ki mu je celo pod samim komunističnim režimom dal Milovan Djilas v svojem „Novem razredu“ še vse močnejši izraz kot Mauser s svojo povestjo v svobodnem svetu.

Po dalgem prvem delu, ki je, kakor že rečeno, pustil neodgovorjeno vprašanje, kaj je Mauser posvetil svojim mrtvim prijateljem s Turjaka, je sedaj pred nami krajši drugi del. — Razočaranje ne bo samo naše, ko bodo bralci videli, da se razen retrospektivne narativnosti — ne dogodki! —, ki je pač postavljena v dolino pod razrušenim Turjakom, tudi tu nič ne navdihuje ob resničnih turjaških dogodkih pred 20 leti. Vse, kar v Mauserjevi povesti najdemo neposredno povezanega s tistimi junaškimi dnevi žrtvovanih slovenskih mož in fantov na Turjaku, je apologetična verzija razočaranega komunističnega politkomisarja, ki se ni uspel vrniti v „novi razred“! To je torej vse, kar je bivši turjaški borec lahko posvetil svojim mrtvim prijateljem za 20. obletnico? — Vse?!

Tega kajpak ne štejemo v zlo pisatelju! Pisatelj je v svoji intimnosti suveren in bomo zadnji, ki bomo s prstom dreznil v njegovo odprto rano! Posebej, ker se je Mauser predvsem z drugim delom povzpел na raven, ki ga po psihološki obdelanosti in skoraj že pristni romanski tehniki dviga tako blizu stopnje resničnega epika, da bo tudi naša „uradna“ strokovna kritika ob njem najbliž končno morala njegovi plodovitosti večerniškega ljudskega pripovednika dodati še marsikakšno drugo kakovost. Mi povesti odrekamo pravico posvetila turjaškemu junakom ob dvajseti obletnici njihovega žrtvovanja in jo odklanjamo kot veliki tekst naše medvojne dobe!

Kljub temu, da bodo Mauserjevo povest ljudje radi brali (tudi režimci v domovini!), bomo na naš veliki tekst pač še čakali... In če ga spričo komunistične povodnji ne bomo nikoli dobili, kdo bo nosil odgovornost za to?

Pi. Ka.

Lado Vovko – 50-letnik

Raztreseni smo po vseh kontinentih in mnogokrat spregledamo celo važne momente iz življenja bivših borcev. Vsak od nas se utaplja v svoje lastne skrbi in v teh skrbeh spregleda celo, da se je ta ali oni soborec srečal z Abrahamom. Tako smo tudi spregledali *Lada Vovka*, ki je med tem tiho in neopazno šel mimo tega življenjskega mejnika.

Prepričan sem, da marsikateremu bivšemu borcu ne bo šlo v glavo, da ima Lado že pol stoletja življenja za seboj. Dalje sem tudi prepričan, da mu vsi borci prav iz srca želimo vse dobro in čestitamo k njegovemu jubileju, čeprav že precej pozno.

Tisti, ki smo se nekoč potikali po Dolenjskem in Notranjskem, vemo, s kako vnemo in požrtvoval-

nostjo je poročnik Vovko za nami vozil hrano in skrbel, da nismo omagali na terenu. Pri teh svojih podvigih je naš jubilant opetovano naletel na ne male ovire; tako da dobro ve, kako je tedaj, kadar krogle okoli glave švigajo Fantje so ga vedno sprejeli z veseljem; saj je poleg hrane prinesel cel kup dobre volje in rad povedal, kako

so se tu in tam prebili skozi partizanske zasede. Da, če je bilo še tako vroče, Lado s svojo intendanco je našel pot do borcev, za kar smo mu bili tedaj in smo mu še danes hvaležni.

Lado, čeprav kasno, sprejmi čestitke svojih soborcev, ki ti enoglasno kličejo: „Še na mnoga leta!“

Dr. Vekoslav Kisovec – 80-letnik

Meseca maja letos je obhajal v Mar del Plati (Argentina) 80-letnico svojega življenja dr. Vekoslav Kisovec, naš naročnik in prijatelj.

Na svoji življenjski poti se je že kot študent v slovanski Pragi navzel navdušenja za vseslovansko vzajemnost. Med svojim bivanjem v Trstu, kjer ga je zatekla prva svetovna vojna, se je vsestransko udeleževal na prosvetnem in socialnem področju med takojšnjimi Slovenci. Kot slovanofil seveda ni bil povšeči tedanjim avstro-ogrskim oblastem in je

doživljal stalna zasledovanja, dokler ni prevzel službe na Reki.

Po končani vojni so ga poklicali na mirovno konferenco v Pariz, kjer je kot član jugoslovanskega zastopstva sodeloval na konferencah gospodarskega značaja.

Ko se je vrnil na Reko, je moral tudi od tam oditi zaradi stalnega italijanskega nasilja. Preselil se je najprej v Zagreb, nato pa v Beograd, kjer se je uspešno udeleževal v gospodarski stroki.

V strankarsko politično življenje ni posegal, niti deloval, toda že v študentovskih letih je postal član sotskolske organizacije in je veran pobornik ideje slovanske bodočnosti.

Med drugo svetovno vojno ga je nemško vojaško sodišče obsodilo na več let ječe in zaplembo premoženja. Iz zloglasne Glavnjače, kjer je bil zaprt, je prišel šele po nemškem umiku iz Beograda.

„Osvoboditeljem“ ni bilo povšeči njegovo svobodoljubno prepričanje in patriotizem, pa so ugotovili, da je „reakcionar in sovražnik delovnega

ljudstva“. Zopet je prišel pred sodišče in bil obsojen na težko ječo, prisilno delo in zaplembo vsega premoženja. Toda uspelo mu je, da se je, seveda ne brez težav in muk, preselil tja, kjer je mnogo let poprej začel svoje odvetniško delo: v Trst. Od tu se je pa kmalu odselil v Argentino.

Tukaj je našel svoje nekdanje poslovne družabnike in se je vključil

v njihovo podjetje, kjer se je tudi vpokojil.

Vaijub visoki starosti še vedno aktivno deluje s svojimi prispevki v naši emigrantski skupnosti v borbi za ideale, ki se jih je navzel kot mlad študent, in katerim je ostal zvest na svoji dolgi življenjski poti.

Tudi „Tabor“ iskreno čestita slavlencu z željo, da bi nas še mnogo let bodril v naših prizadevanjih!

IZ DRUŠTEV

V LETU JUNAKOV 1965

DRUŠTVO SLOV. PROTIKOMUNISTIČNIH
BORCEV TABOR V ARGENTINI

Buenos Aires, 17. 2. 1965

Spoštovani rojaki, cenjeni odbor SPD!

DSPB Tabor izreka tople in iskrene čestitke SPD. Za njegovo veliko zamisel in uresničenje tega spomenika resničnemu Junaku naše pretekle dobe, klicarju in vodniku v dnevih stiske in zmešnjav, branilcu zatiranih in preganjanih, Očetu naroda, velikemu prvoborcu in mučencu, neumrljivemu vladiki, škofu dr. GREGORIJU ROŽMANU.

Ljubil je domovino tako silno, kakor so jo ljubili naši bratje, ki so zanj s pesmijo in rožnim vencem padali v grobove.

V tej naši dragi domovini, danes na križ pribiti, še ni mesta spomeniku temu velikemu sinu iz zibelke našega slovenstva, kot ni mesta našim pobitim bratom; zato tem bolj pozdravljamo ta prvi spomenik na tuji zemlji.

Dragi rojaki, spoštovani odbor SPD! Borci iz Vel. Buenos Airesa, vse Argentine in iz vseh delov sveta smo navzoči za ta naš veliki praznik, kot so navzoči naši pobiti bratje in je tu med nami duh našega velikega škofa Gregorija in nam govori:

ROJAKI, VEČ KOT MRTEV SPOMENIK NAJ BO TA KAMEN
ŽIV OPOMIN, KI VAM GA PONAVLJA IZ VEČNOSTI:

BRATJE, ČE HOČETE, DA SE BOSTE OHRANILI — BODITE
EDINI!

Za odbor DSPB Tabor

Tajnik: Amon Marjan, l. r.

Starešina: Korošec Ivan, l. r.

Sledeče pismo g. Franceta Krištofa smo prejeli, ko je bila decembrska številka „Tabora“ že na pošti. Ker se je med tem že izvršil 8. redni občni zbor DSPB Tabor v San Justu dne 27. 12. 1964, ki je sprejel poznane predloge, pisma g. Franceta Krištofa po izvršenem dejstvu nismo priobčili. Ker pa g. France Krištof vztraja, da ga kljub temu priobčimo, seveda — razen pomanjkanja prostora za drugo gradivo — nimamo proti temu nikakšnega zadržka. — Op. ur.

Spoštovani g. urednik!

Buenos Aires, 15. decembra 1965.

V številki 11., 1964, „Tabora“ ste objavili poziv treh članov DSPB Buenos Aires na mene, naj po določenih točkah pravil skličem izredni občni zbor DSPB. Prosim Vas, da glede tega pisma, ki sem ga prejel, objavite sledeče pojasnilo kot odgovor.

1. Poziv ima čisto formalen značaj, zato sem ga reševal izključno s formalnega stališča. Pri tem sem prišel do ugotovitve, da DSPB — Buenos Aires sploh ne razpolaga s formalno veljavnimi pravili. Tajnik društva mi je zatrjeval, da jih v zapisnikih, kolikor on z njimi razpolaga, ni; od ostalih izvodov, ki pa niso vsi enaki, pa nobeden ni overovljen. Naj še tako verjamem v avtentičnost kateregakoli izvoda, v formalnem oziru to ni dovolj.

2. Zadevo je seveda mogoče formalno rešiti. Spoznal sem pa, da bi tak poskus bil z ene ali druge strani takoj izrabljen v demagoške namene in bi sedanjo zmedo še povečal; rešitve se zato sploh nisem lotil.

3. K temu me je še posebej nagnilo mnenje, da sedanje situacije ne bomo rešili s formulami. Saj tudi čisto osebno nočem, da bi me kdo zaradi formalizmov spravil v precep ali — ali. Ne morem razumeti, da bi me moralo različno tolmačenje zgodovinskih dejstev spraviti v prepir z bojnimi tovariši na katerikoli strani, s katerimi sem se na terenu vedno dobro razumel.

4. Ko sem v letu 1943 dopoldne pred obkolitvijo zapuščal Turjak, je njegovo poveljstvo imelo v rokah „edino pravilno rešitev“ položaja. Kako pravilna je bila tista rešitev, danes vsi vemo. Danes je položaj med nami zelo podoben. Vsak ima v rokah edino pravilno rešitev ali mnenje. Vem, kakšen bo rezultat; zato v tej borbi zame ni mesta. Borimo se za edinost, ki je med svobodnimi ljudmi vedno utvara, trošimo sile, da pobijamo drug drugega, namesto da bi skrbeli za enotnost in enoten nastop nasproti staremu sovražniku.

5. Mnoge vodi danes v razdor pranje kompleksa krivde za dogodke ob koncu vojne, druge pa bolešno nagnenje k draženju. Drug drugemu uni-

čujemo zadnje ostanke preteklega zanosa. Protikomunizem pa zahteva kot osnoven pogoj enotno povezanost ljudi, ki so sicer v ostalem lahko različnih mnenj. Kdor vezi rahlja, ni protikomunist. Zgodovina, ki jo lahko še z rokami dosežemo, nas ni prav ničesar naučila.

France Krištof

Toronto — Kanada

Dne 10. aprila, v letu junakov, smo imeli tukaj članski sestanek, ki je bil zelo uspešen, v zadovoljstvo vseh navzočih. Na programu je bil kratek nagovor o pomenu „Leta junakov“, nato kratek spominski program na traku, kateremu je sledila prijateljska debata med borci. Sestanka so se udeležili borci iz Toronta, Hamiltona, Burlingtona, St. Catharines in Clevelanda. Domačnost, ki je vladala na sestanku med borci nam nareka, da tudi v bodoče mislimo na čim več takih sestankov. Tem potom je primerno, da se zahvalimo vsem, ki so se sestanka udeležili, posebno pa še odboru v Torontu, ki je priredil tako lep večer borcem. Udeležba je bila sijajna.

Podpore invalidom

Kakor je vsem znano, smo septembra meseca začeli s prazno blagajno v invalidskem skiadu. Medtem se je zbralo že toliko, da smo poslali že tri podpore v tej poslovni dobi, toda v blagajni je le nekaj nad 100 dolarjev. Že v prejšnji okrožnici smo sporočili, da je želja glavnega odbora, kakor tudi vseh krajevnih odborov, da bi v tem „Letu junakov“ tudi člani žrtvovali nekaj več za invalide. Predlagano je bilo, da bi letos vsak član daroval 10 dolarjev v invalidski sklad, in mnogi so se že odzvali. Ta vsota je seveda popolnoma svobodna. Nihče ni obvezan, da mora toliko dati. Vsak naj pač da, kar more, toda ako je mogoče, naj skuša darovati 10 dolarjev. Vsak dar pa je seveda dobrodošel. Invalidi so naša prva skrb in zapuščina naših padlih, zato res skrbimo zanje.

Spominske znamke

Spominskih znamk je še nekaj, po večini pa so pošle. Namen je izdati še eno izdajo v začetku junija. Odbori, ki bi jih še rabili naj takoj sporoče glavnemu tajniku. Razpečujmo te znamke, saj one pričajo, da so pred 20 leti naši soborci morali v mučeniško smrt zaradi hudobije tega sveta, obenem pa je čisti dohodek namenjen invalidom.

Tesne medsebojne zveze

Nujno je, da ima glavni odbor tesne zveze z vsemi krajevnimi odbori, zato Vas lepo prosimo, da nam redno odgovarjate na naše dopise in sporočate o Vašem delu. Držimo skupaj in bodimo povezani, v tesni povezanosti in skupnem delu je moč organizacije.

Visoka cena za pozno spoznanje

Ko je predsednik ZDA Lyndon Johnson dne 4. 5. 1965 spričo komunističnega poskusa v Dominikanski republiki nujno zahteval od kongresa odobritev nadaljnjih 700 milijonov dolarjev za nastope v Vietnamu in Dominikanski republiki, je s povzdignjenim glasom poudaril:

Povejmo svetu, da smo pripravljeni uporabiti poslednji dolar, podvzeti vse korake, korakati do poslednje milje, da dosežemo vzpostavitev miru ne samo v Dominikanski republiki, ampak tudi v Vietnamu, da bodo narodi lahko sami odločali o svoji usodi in da ne bodo v 20. stoletju izginili samo zato, ker so majhni...

PADLI SO ZA BOGA, NAROD IN DOMOVINO

V „Letu junakov“ se bomo vsaj od časa do časa pomudili pri tistih slovenskih družinah, ki so darovale po dva ali več sinov za svobodo domovine. Veliko je takih slučajev. To pomeni, da je bil upor slovenskega naroda proti komunističnemu nasilju spontan. Osnova tega upora pa so bile zdrave krščansko in narodno zavedne družine.

Pomudimo se tokrat pri občini **Veliki Gaber**. Vas Veliki Gaber leži 7,5 km severozahodno od Trebnjega, nekako v sredi med št. Vidom pri Stični in Veliko Loko. Vas leži v prijetni Temeniški dolini, ki ima za seboj precej pestro zgodovino; tako izza časa turških vpadov, kakor tudi kasneje v času kmečkih uporov.

Prvi poskusi komunistične organizacije pod krinko OF so bili tu znamenovani že pozimi leta 1941. Z januarjem leta 1942 pa je Veliki Gaber že imel svoj prvi rajonski odbor OF z naslonom na okrožni odbor OF v Stični. Kakor drugje, so tudi v Vel. Gabru bili simpatizerji OF le delomrzneži in tisti ki so se družili s tatovi in roparji. Zato ni čuda, da na prvem mestu in med prvimi aktivisti OF v tem kraju najdemo **Franceta Strmole**, o katerem je bilo znano, da je bil pajdaš **Kodra** in **Haceta**.

V zgodnji pomladi se je v okolici pojavila prva partizanska edinica in začela svojo „osvobodilno“ akcijo s terorjem nad poštenim prebivalstvom. Partizani niso bili v stanju prepričati ljudi, da se jim pridružijo, zato so se poslužili druge taktike.

Poročilo pravi, da je ta slika prišla na našo uredniško mizo iz groba mrtvega junaka. Je v resnici zelo poškodovana. Na hrbtu beremo: Najboljšemu borcu v spomin Petrič Janko. (?) — V kateri enoti je služil Janko Petrič? Kdo je bil njegov najboljši borec? — Preživeli, spomnite se jih v „Taboru“!

Maja 1942 so pri Podgabrju minirali železniško progo in iz zasede streljali na italijansko patrolo iz Vel. Gabra. Rezultat: aretacija 50 mož in fantov in prisilna mobilizacija tistih, ki so se skrili v gozd, da se izognejo italijanskim represaljam.

Da se zaščitijo pred nasilstvi partizanov in pred italijanskimi represalijami, so se fantje zbrali in odšli v Vaške straže. Ta zgođen nastop domačinov je ne samo varoval okolico pred nasiljem, ampak je mnogo ljudi ohranil pri življenju. V občini Vel. Gaber je bilo do leta 1945 pobitih ali padlih le 29 mož in fantov.

Toda prišlo je zadnje dejanje — Vetrinje — in v tem dejanju je bil Veliki Gaber temeljito prizadet. Vrnjenih in pobitih je bilo po podatkih, ki so dosegljivi, 134 mož in fantov.

Med temi pobitimi najdemo v seznamih:

Iz družine Lesjak štiri žrtve: Lesjak Ignac, 34 let; Lesjak Jože 33, Lesjak Stane 19, Lesjak Ludvik 17 let. (Zadnji gotovo mladoleten; toda komunisti mu niso prizanesli, čeprav se tolikokrat govori, da so mladoletne vse izpustili.)

Družina Zajec iz Vel. Gabra je darovala štiri člane: Jože, 34 let, Anton 28, Ignac 28 in Stane 25 let.

Iz družine Strmole so bili vrnjeni in pobiti trije: Leopold 23, Jože 20 in Rudi 18 let.

Družina Štepec, žubina št. 3, je darovala tri sinove: France 22, Anton 20 in Jože 18 let.

Družina Rovanešek je darovala na oltar domovine tri sinove: Alojzij 20, Albin 19 in Milan 18 let.

Družina Planinšek iz Zagorice je žrtvovala: očeta Alojzija, in sinove: Jožeta 35, Franceta 26 in Antona, 21 let.

Mejačevi iz Pristavice so izgubil tri sinove.

Med družinami, ki so izgubile po dva v družini, pa najdemo: Družina Kastelic iz Oteči vrha, družina Jeraj iz Vel. Gabra, družina Zorec, Vel. Gaber, družina Markelj, Stranje, družina Zajc, št. Jurje, družina Jeraj, Štehanja vas, družina Travnik, Štehanja vas, družina Fortuna, Male Dole, družina Pekolj, Gombišče, družina Omahen Zagorica, družina Lauš, Zagorica.

Po tej statistiki je iz občine Veliki Gaber padlo ali pa bilo pobitih okoli 10% celotnega prebivalstva.

Tem padlim junakom ob 20. letu njihovega pokolja, posvečujemo te vrstice namesto spomenika, ki ga niti na svojih grobiščih nimajo.

(Iz arhiva zgodovinskega referenta ZDSPB Tabor)

IZ PISEM

Virgil, aprila 1965.

...Vsak ima svoj način izražanja in svoj temperament. Svoboda govora in pisanja v podpisanih člankih so izraz pisca in ne organizacije. Z neprestanim ponavljanjem, da „smo proti polemiki, napadom itd.“, ne bomo ničesar pridobili. Nasprotno: izgubili bomo! „Nismo“ bili proti dr. Bajlečevim člankom; čemu bi morali biti proti drugim? „Tabor“ je s svojim začetkom pokazal pravilno pot. Bojim pa se, da ga bomo s svojim ozkim gledanjem zopet spravili v slepo ulico nezainteresiranosti...

...Z odobravanjem sem prebral uvodnik v lanski majski številki: „Da ne bo dvoma!“ — Pravilno je, da ste objavili pismo g. Lovrenčiča; prav tako pa je bil pravilen odgovor. V svobodni debati leži zainteresiranost bralcev. Z drugo besedo: še največ resnice je mogoče zvedeti iz polemike. Na njej pa smo vsi — vsaj tako upam — zainteresirani! — Za svojo osebo bi podprl dokumentarčno knjigo g. dr. Kocipra...

...Moj uvodni članek v Vestniku (dec. 1964) je bil poslan uredništvu Vestnika 25. nov. 1962!

Prejmite iskrene pozdrave!

Florijan Slak

NA UREDNIŠKI MIZI

Nepotrpežljivi. — Vsem smo hvaležni za sodelovanje. Če vse v „Taboru“ ne pride takoj na vrsto, ne zamerite nam! Smo vezani na obseg in gmotna sredstva. Če bi hoteli objaviti vse, kar nam naši marljivi sodelavci pošiljajo, bi „Tabor“ moral biti mnogo večji — pa seveda tudi mnogo dražji. Zato brez zamere in ne nehajte dopisovati! „Tabor“ bo tem boljši, čim več bomo imeli izbire! — Zvestoba za zvestobo!

VSEM ČLANOM, NAROČNIKOM IN PRIJATELJEM:

Z ozirom na dejstvo, da celotno proslavljanje 20-letnice komunističnega pokolja naših junakov, prireja naša matična organizacija v Argentini — ZEDINJENA SLOVENIJA —, v katere program je vključeno tudi odkritje spomenika našim mučencem, sporočamo, da je bil na zadnji odborovi seji DSPB Tabor dne 26. maja t. l. na povabilo sprejet sklep, da naše društvo polnomočno sodeluje tudi pri odkritju spomenika, ki bi naj bil spopolnjen z našim predlogom.

V pripravljalni odbor so bili delegirani sledeči člani: Jože Žirovnik, Marijan Amon in Ivan Makovec.

Na seji pripravljalnega odbora dne 29. maja t. l. je bil odobren predlog naših delegatov, kar je prav gotovo pozitivno za vso našo emigracijo.

Zato vabimo člane, naročnike in vse naše prijatelje, da se udeleže odkritja, ki bo dne 27. junija t. l. v Slovenski hiši, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

Odbor DSPB Tabor

TISKOVNI SKLAD „TABORA“		Argentina	
		Brumen Mirko, Munro	200
Severna Amerika		N. N., Ciudadela	10
		N. N., Vila Ballester	25
Zupančič Hinko, Cleveland ..	2.—		<u>235</u>
Prenos iz št. 4	53.50	Prenos iz št. 4	2.140
Skupno USA dol.	<u>55.50</u>	Skupno \$	<u>2.375</u>

Če Vam je „Tabor“ všeč, poravnajte članarino in prispevajte v Tiskovni sklad!

SOBORCI
SPOMNITE SE
SOBORCEV
INVALIDOV
DARUJTE
V INVALIDNI
FOND
Z D S P B
TABOR

H V A L A

Kdor je pravi Slovenec, naj z nami strumno gre v korak, danes, kakor takrat v letih naše narodne heroike, vabi iz teh mladih obrazov, ki v slovenski zgodovini ne bodo nikdar umrli; zakaj bili so naši slovenski domobranci!